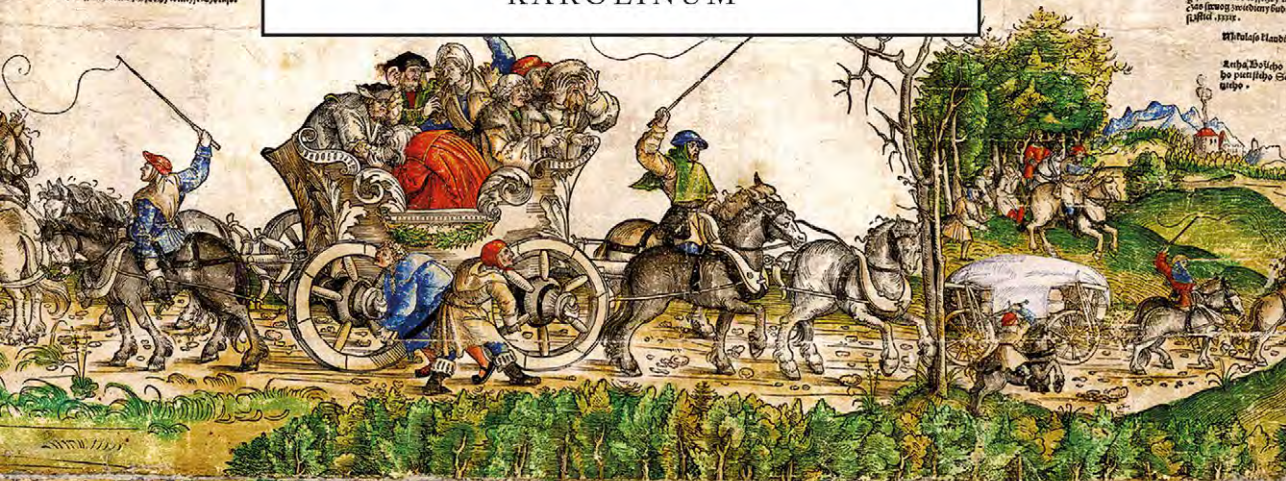

DĚJINY ČESKÝCH ZEMÍ

JAROSLAV PÁNEK,
OLDŘICH TŮMA
A KOLEKTIV
KAROLINUM

Dějiny českých zemí

Hlavní autoři a editoři: prof. PhDr. Jaroslav Pánek, DrSc.
PhDr. Oldřich Tůma, Ph.D.

Autoři: PhDr. Jaroslav Boubín, CSc. PhDr. Pavel Cibulka, CSc.
† PhDr. Jan Gebhart, CSc. PhDr. Martina Ondo Grečenková, Ph.D.
PhDr. Jan Hájek, CSc. † doc. PhDr. Josef Harna, CSc.
prof. PhDr. Milan Hlavačka, CSc. prof. PhDr. Jiří Kocián, CSc.
doc. PhDr. Martin Kučera, CSc. prof. PhDr. Jiří Mikulec, CSc.
doc. PhDr. Jiří Pernes, Ph.D. PhDr. Miloslav Polívka, CSc.
prof. PhDr. Eva Semotanová, DrSc. PhDr. Jiří Suk, Ph.D.
prof. PhDr. František Šmahel, DrSc. † PhDr. Dušan Třeštík, CSc.
Mgr. Tomáš Zahradníček, Ph.D. prof. PhDr. Josef Žemlička, DrSc.

Recenzovali: prof. PhDr. Zdeněk Jirásek, CSc.
(1. vydání) † prof. PhDr. Josef Petráň, CSc.
† prof. PhDr. Josef Válka, CSc.

Vydala Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum
Redakce Kamila Veselá
Grafická úprava Zdeněk Ziegler
Sazba DTP Nakladatelství Karolinum
Vydání druhé, doplněné

© Univerzita Karlova, 2018

Text © Jaroslav Pánek, Oldřich Tůma et al., 2018

Photography © Archiv bezpečnostních složek; Archiv Univerzity Karlovy;
Biskupství litoměřické; ČTK / Otto Ballon Mierny, Jovan Dezort, Michal Doležal,
Jiří Finda, Jan Rychecký, Jan Kouba, Viktor Lomoz, Vladislav Jasiok, Čestmír Jírů,
Jaroslav Hejzlar, Koláček, Leoš Nebor, Zdeněk Havelka, Jiří Rublič, Štěpán Šandrik,
Jiří Sourek, Karel Kestner, Michal Krumphanzl, Pavel Hroch, Jana Košnárová,
Jana Noseková, Libor Zavoral; Fotogen.cz; Galerie Středočeského kraje v Kutné
Hoře; Historický ústav AV ČR; Jihomoravské muzeum ve Znojmě; Knihovna
Národního muzea; Martin Gojda / ARÚ AV ČR a ZU Plzeň; Moravská galerie;
Muzeum Kroměřížska; Národní knihovna ČR; Národní muzeum, Österreichische
Nationalbibliothek Wien; Slovenská národná knižnica – Literárny archív;
Správa pražského hradu / Jan Gloc; Uměleckoprůmyslové museum v Praze;
Vojenský historický ústav, 2018

ISBN 978-80-246-3994-9

ISBN 978-80-246-3998-7 (pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum 2018

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

JAROSLAV PÁNEK, OLDŘICH TŮMA A KOLEKTIV
DĚJINY ČESKÝCH ZEMÍ

Znak Českého království. Dvouocasý lev ve skoku byl znakem Českého království od 13. století. Je dodnes součástí státního znaku České republiky. Rytina z nového vydání *Obnoveného zřízení zemského pro České království* z 18. století

PRO TU NAŠI REPUBLIKU

VYTRVÁME AŽ DO KONCE

Plakát Vojtěcha Preissiga „Pro tu naši republiku vytrváme až do konce“ z r. 1918

Obsah

Úvod k druhému vydání /17

I. Územní vývoj a proměny krajiny

Eva Semotanová

I.1 Formování geografického jádra českého státu /27

I.2 Země Koruny české /31

I.3 Československo a středoevropský prostor /34

I.4 Česká republika v srdci Evropy /38

I.5 Proměny krajiny /39

I.6 Krajina českých zemí v neolitu. Raně středověké kolonizační procesy /40

I.7 Velké proměny krajiny raného novověku /41

I.8 Krajina v proudu industrializace, urbanizace a rozmachu dopravy /46

I.9 Krajina ve střetu s moderní společností /49

II. Pravěk a počátky slovanského osídlení (do 8. století)

Dušan Třeštík

II.1 Význam neolitické revoluce /55

II.2 Keltové v českých zemích /56

II.3 Stěhování národů /58

III. Velká Morava a počátky státního života (9.–10. století)

Dušan Třeštík

III.1 Počátky Velké Moravy /63

III.2 Velká Morava mezi Byzancí a franskou říší /67

III.3 Politické sjednocení Čech /71

III.4 Krize kolem roku 1000 a její překonání /75

IV. Český stát za přemyslovských knížat a králů (od počátku 11. století do roku 1306)

Dušan Třeštík (IV.1) – *Josef Žemlička* (IV.2–4)

IV.1 Upevnění českého státu v době knížecí /81

IV.2 Královské tituly a jejich historický význam /92

IV.3 České země v době „velké“ kolonizace /94

IV.4 „Říše“ Přemysla Otakara II. a Václava II. /102

V. Rozmach českého státu za Lucemburků (1306–1419)

Miloslav Polívka

V.1 Evropský rozměr české politiky /115

V.2 Společnost a kultura lucemburské doby /129

V.3 Před revolucí /138

VI. Husitská revoluce (1419–1471)

František Šmahel

VI.1 Počátky reformního hnutí /147

VI.2 Husitské války v letech 1420–1434 /152

VI.3 Období polipanské restaurace a interregna (1434–1452) /160

VI.4 Království „dvojího lidu“ /163

VII. České země za vlády Jagellonců (1471–1526)

Jaroslav Boubín

VII.1 Česko-uherská personální unie /173

VII.2 Stavby a společnost doby jagellonské /176

VII.3 Před branami evropské reformace /181

VII.4 Vzdělanost a kultura doby jagellonské /184

VIII. Český stavovský stát v habsburské monarchii (1526–1620)

Jaroslav Pánek

VIII.1 Začlenění českého státu do středoevropské monarchie /193

VIII.2 Země krále a stavů /197

VIII.3 Společnost a kultura ve století před třicetiletou válkou /206

VIII.4 Vyhrocení konfliktu a české stavovské povstání 1618–1620 /219

IX. Barokní absolutismus (1620–1740)

Jiří Mikulec

IX.1 Státoprávní a společenské proměny za třicetileté války /235

IX.2 Poválečná konsolidace a rekonstrukce českých zemí /242

IX.3 Český stát jako integrální součást habsburské monarchie /249

IX.4 Barokní kultura a společnost českých zemí /255

X. Osvícenský absolutismus a zrod moderního státu (1740–1792)

Martina Ondo Grečenková

X.1 Cesta k centralizovanému státu /267

X.2 Reformy osvícenského absolutismu /274

X.3 České osvětenství a počátky občanské společnosti /280

XI. Zrození moderního českého národa (1792–1848)

Jan Hájek – Milan Hlavačka

XI.1 Na prahu nové epochy českých dějin /289

XI.2 Obecné rysy vývoje /290

XI.3 České země v rámci habsburské monarchie /293

XI.4 Počátky industrializace českých zemí /296

XI.5 Vznik a vývoj českého národního hnutí /302

XI.6 Duchovní pozadí doby. Česká a moravská obrozenecká kultura /309

XII. Češi za revoluce a neoabsolutismu (1848–1860)

Milan Hlavačka

XII.1 Jaro národů v habsburské monarchii a jeho vyústění /321

XII.2 Zrod české politické reprezentace /328

XII.3 Dvojí tvář neoabsolutismu /331

XII.4 Hospodářská politika neoabsolutismu /334

XIII. Dotvoření české národní společnosti v období liberalismu a nacionalismu (1860–1914)

Pavel Cibulka – Jan Hájek – Martin Kučera

XIII.1 Obnovení ústavního života a státoprávní boje /341

XIII.2 Češi a Němci – zostření národnostního zápasu /348

XIII.3 Hospodářský vzestup českých zemí /357

XIII.4 Kultura v českých zemích druhé poloviny 19. století a počátku 20. století /363

XIV. České země v letech první světové války

Josef Harna

XIV.1 Reakce na vypuknutí války /391

XIV.2 Zahraniční akce /396

XIV.3 Situace doma uprostřed války /398

XIV.4 Rovnováha sil /400

XIV.5 Agonie habsburské říše a československý odboj /401

XV. První Československá republika

Josef Harna

XV.1 Budování státu /409

XV.2 Na cestě k prosperitě /415

XV.3 Kulturní život v podmínkách demokracie	/421
XV.4 Odras velké hospodářské krize v sociální a politické sféře	/428
XV.5 Demokracie v ohrožení	/432
XVI. Československo v pomnichovském období a v letech druhé světové války (1938–1945)	
<i>Jan Gebhart</i>	
XVI.1 Důsledky mnichovského diktátu na odtrženém území	/449
XVI.2 Druhá republika	/453
XVI.3 Protektorát Čechy a Morava	/456
XVI.4 Protinacistická rezistence doma a v zahraničí	/458
XVI.5 Česká kultura v letech války	/464
XVI.6 Závěrečná etapa války a obnova Československa	/465
XVII. Československo mezi dvěma totalitami (1945–1948)	
<i>Jiří Kocián</i>	
XVII.1 Poválečné proměny	/477
XVII.2 Život v poválečném Československu	/491
XVII.3 Boj za zachování československé demokracie	/496
XVIII. Nastolení komunistického režimu v Československu a jeho první krize (1948–1958)	
<i>Jiří Pernes</i>	
XVIII.1 Mocenský převrat v únoru 1948	/505
XVIII.2 Zásadní změny politického a hospodářského charakteru státu	/512
XVIII.3 První krize komunistického režimu a její překonání	/524
XIX. Komunistické Československo na cestě od upevňování totality k liberalizaci režimu (1959–1967)	
<i>Jiří Pernes</i>	
XIX.1 Upevňování totalitního režimu koncem 50. let	/535
XIX.2 Pokusy o hospodářskou reformu a liberalizace režimu v polovině 60. let	/542
XX. Poločas rozpadu: velká krize komunistického režimu (1967–1971)	
<i>Oldřich Tůma</i>	
XX.1 Pražské jaro	/553
XX.2 Srpnová intervence a její následky	/567
XX.3 Obnovení pořádku	/576

XXI. Druhá stabilizace komunistického režimu a cesta k pádu
(1972–1989)

Oldřich Tůma

XXI.1 Normalizační režim /583

XXI.2 Protirežimní opozice nového typu /591

XXI.3 Degenerace a kolaps /595

XXII. Návrat Československa k demokracii 1989–1992

Jiří Suk

XXII.1 Sametová revoluce /603

XXII.2 Politika v přechodném období (leden–červen 1990) /605

XXII.3 Parlamentní volby 1990. Pokus o vyřešení česko-slovenské otázky.

Základní problémy obnovené demokracie (červen 1990–červen 1992) /612

XXII.4 Parlamentní volby 1992. Nové rozdělení moci a zánik České a Slovenské
Federativní Republiky (červenec–prosinec 1992) /625

XXIII. Česká republika 1993–2004

Tomáš Zabradníček

XXIII.1 Navázání na československé tradice /633

XXIII.2 Hlavní rysy vnitropolitického vývoje (1993–2004) /635

XXIII.3 Ekonomické reformy a spory o jejich hodnocení /640

XXIII.4 Společnost v transformacích /645

XXIII.5 Snahy o nové mezinárodní zapojení /648

Seznam zkratk /653

Seznam vyobrazení, tabulek a map /655

Seznam představitelů českého státu /660

Územní vývoj – mapy /663

Jmenný rejstřík /665